

militi credentes, Dei et rerum ad salutem spectantium cognitione illuminem; superbos vero nihil credere volentes, uti sunt Pharisei scientia legis inflati, superbia sua execrari permittam, ac execratos cæcitate arguam et refutem. Ita S. Augustinus.

Posset secundo, iudicium hic significare arearum Dei consilium, et mirabile decretum, sed iusto ejus iudicio statutum et fixum, quo Deus efficit ut Gentiles Deum ignorantes, ideoque cæci, lumine fidei Christi viderent, illudque humiliter et avide susciperent; Scribæ vero, Pharisei et mundi sapientes sua scientia inflati, per infidelitatem execrarentur, Christique fidem et locum repellerent. Humilitas ergo Gentes insipientes se Christo subdentes fide Christi illuminavit: superbia vero Scribas sapientes Christum repellentes infidelitate cæcavit. Ita Cyrillus, vel potius Clitoveus, qui Cyrillum hic supplavit. Hoc est quod exclamat Apostolus, Rom. xi: «O altitudo divitiarum sapientie et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus!» Nimirum, «iudicia Dei abyssus multa.» Causam premisit Apostolus ibidem vers. 23, dicens: «Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret.» Ita Clitoveus, in Impresso, et Cyrillus, in *Catena*. Porro Theodoretus, in *Catena*, hæc ad Paulum et Judam adaptat; Paulus enim ex cæco videns, Judas autem ex vidente cæcus factus est.

Ubi nota est ut, propterea, ideo, idcirco, etc., apud Joannem sepe non causam, sed effectum vel consecutionem significare. Non enim hæc causa et hoc fine venit Christus, ut Scribæ execrarentur, sed cæcitas eorum ex adventu et prædicatione ejus consecuta est, non per actionem Christi, sed per ipsorum superbiam et culpam. Ita Cyrillus, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius et alii.

40. ET ADHERENT QUIDAM EX PHARISÆIS, QUI CUM IPSO ERANT, ET DIXERUNT EI: NUMQUID ET NOS CÆCI SUMUS? — Senserunt Pharisei Christi dicto, «ut videntes cæci fiant,» se tangi et pungi, Christumque loqui de cæcitate non corporis, uti vult Theophylactus, sed animi: ita Cyrillus et Leontius.

Videbant enim se corpore non esse cæcos, quare si eos oculis captos dixisset, ipsum stolidum explosissent; rogant ergo: «Numquid et nos cæci sumus?» q. d. Itane tu venisti, ut cæcos corporaliter illumines, et nos spiritualiter videntes legisque doctoros execres, et insipientes amestisque efficias? Ostende nobis hanc cæcitaliem et amentiam.

41. DIXIT IIS JESUS: SI CÆCI ESSETIS, NON HABERETIS PECCATUM; NUNC VERO DICITIS: QUIA VIDERUS. PECCATUM VESTRUM MANET. — Arabicus, *firmatus est. Primo*, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius exponunt de cæcitate corporis, q. d. Si cæci essetis corpore, minus superbiiretis et peccaretis. Cæcitas enim corporis humiliaret animum vestrum.

Secundo, et magis genuine, S. Augustinus, tract. 44, «si cæci essetis,» scilicet vestro scæco et iudicio, hoc est, si cæcos, id est ignorantes et insipientes in rebus salutis vos esse humiliter agnosceretis, non haberetis peccatum; quia cæcitas vestra remedium quaereretis, et a me quaerentes acciperetis. Sic et Beda, Maldonatus et alii.

Tertio, præcise et scholasticæ, q. d. Si essetis cæci, scilicet per ignorantiam Scripturæ et legis naturalis, non haberetis peccatum juxta ignorantiam hanc operando, et me Messiam vestrum non agnosceudo; scilicet si ignorantia vestra esset plane inculpata et invincibilis, haberetis quidem aliquod peccatum, sed minus grave et excusabile, atque facile a me, ignorantiam vestram mea doctrina dispellente, possetis illuminari et curari; nunc vero apud vos «dicitis: Quia (quod) videmus,» hoc est, putatis vos videre esseque sapientes, ut de Christi adventu et persona optima judicetis; idcirco, ut habet Græcus, Arabicus et Syrus, «peccatum vestrum manet,» q. d. Idcirco vos ex malitia et arrogantia permanentis in vestro infidelitatis contra me peccato, idcirco obstinatis et obfirmatis animum, ut me Messiam esse credere nolitis, citius ego id ipsum plurimis signis et miraculis verum esse demonstrarim. Quocirca nulla ratione a me illuminari et curari potestis, quia obstinate me audire non vultis. Ita Theophylactus, Jansenius et alii.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus ut se duas parabolas dat, unam ostii, aliam pastoris ovium, et utramque sibi attribuit. Unde ait vers. 7: Ego sum ostium ovium; qui ergo per me non intrat in ovile, ille fur est et latro. Et vers. 11: Ego sum pastor bonus, etc., et animam meam pono pro ovibus meis. Secundo, Judas inter se de Jesu dissentientes, vers. 13, rogant eum ut clare dicat an ipse sit Messias, id est Christus. Respondit Jesus se esse Christum, sed Judæos id nolle agnoscere, eo quod non sint oves sue. Hinc tertio, Judæi, vers. 31, tollunt lapides, ut in eum jactent, sed Christus se et sua dicta tueri illo dicto Psalm. LXXVI: Ego dixi, Dil estis. Quare Judæi eum capere volentibus, ipse invisibiliter elabitur.

1. Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, et latro. 2. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. 3. Huic ostiarum aperit, et oves vocem ejus audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. 4. Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit: et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. 5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non noverrunt vocem alienorum. 6. Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. 7. Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. 8. Omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones, et non audierunt oves. 9. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur; et ingredietur, et egredietur, et pasua inveniet. 10. Fur non venit nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. 11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. 12. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispergit oves: 13. mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. 14. Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognosunt me meas. 15. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem; et animam meam pono pro ovibus meis. 16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. 17. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. 18. Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam; et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. 19. Dissensio iterum facta est inter Judæos propter sermones hos. 20. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, et insanit; quid eum auditis? 21. Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis, numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? 22. Facta sunt autem Encenia in Hierosolymis; et hiems erat. 23. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis. 24. Circumdederunt ergo eum Judæi, et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. 25. Respondit eis Jesus: Lequor vobis, et non creditis: opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me; 26. sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. 27. Oves meæ vocem meam audiunt; et ego cognosco eas, et sequuntur me: 28. Et ego vitam æternam do eis; et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. 29. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est; et nemo potest rapere de manu Patris mei. 30. Ego et Pater unum sumus. 31. Sustulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum. 32. Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? 33. Responderunt ei Judæi:

De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; et quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. 34. Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi: Dii estis? 35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura: 36. quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemias: quia dixi, Filius Dei sum? 37. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. 38. Si autem facio; et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre. 39. Querebant ergo eum apprehendere; et exivit de manibus eorum. 40. Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi erat Joannes baptizans primum, et mansit illic. 41. Et multi venerunt ad eum, et dicebant: Quia Joannes quidem signum fecit nullum. 42. Omnia autem quaecumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

Vers. 1.

4. AMEN, AMEN (id est in veritate, sive verissime et certissime) DICO VOBIS: QUI NON INTRAT PER OSTIUM IN OVILE OVILUM, SED ASCENDIT ALIUNDE, ILLE PARABOLA PUR EST ET LATRO. — Proponit hic Christus parabola ostii ovilis, ut per eam ostendat quis ipse sit, et quales sint sui aemuli et adversarii, puta Scribae et Pharisei. Incipit haec parabola, vers. 1, et finitur vers. 11, ubi Christus aliam pastoris parabola inducit.

Occasio et causa cur Christus hanc parabola proposuerit, fuit quod Pharisei caecum a se illuminatum ob Christi fidem et confessionem, e Synagoga quasi ex ovili suo eiecerant, quo facto significabant Jesum non esse Messiam, nec membrum Synagoga, sive Ecclesiae suae; sed esse pseudopropheta, ac consequenter eos qui in ipsum credebant, uti crederat caecus ab eo illuminatus, errare in fide, et aberrare a Synagoga esseque Ecclesiae suae apostatas. Proponit ergo Christus parabola ostii ovilis, ut per illam doceat contrarium, scilicet adeo se non esse pseudopropheta, ut potius omnes illi, qui per ipsum tantquam verum ovilis, id est Ecclesiae Dei, ostium, in illam non intrant, sint seductores et falsarii; illi vero sint legitimi pastores, Prophetae et doctores, qui per ipsum in hoc ovile, id est in Ecclesiam Dei, intrant. Quare Synagoga Phariseorum jam judaizantem, esse Synagoga esse Christianam, quam Christus instituebat, Synagoga Judaicae surrogabat, ac proinde caecum a Synagoga excommunicatum, per fidem in Christum ingressum esse in Ecclesiam veram, scilicet Christianam.

Ut totam parabola lector facile comprehendat, totam ejus synopsis hic oculis subjiciam. Primo, ovile Dei est Ecclesia, quae vetus apud Judaeos Synagoga dicebatur. Secundo, herus ovilis, id est dominus Ecclesiae, est Deus Pater. Tertio, ostium est Christus, sive fides in Christum, qui clausus est Scriptura legis et Prophetarum, vel ostio suis seris obserato. Quarto, ostiarius est Spiritus Sanctus. Quinto, oves sunt non soli praedestinati, ut opinatur S. Augustinus, et electi ad gloriam, sed quivis fideles et discipuli Christi, sive

omnes qui sunt in Ecclesia. Sexto, veri pastores et Praelati sunt, qui per Christum intrant. Septimo, his ostiarius, id est Spiritus Sanctus, aperit ostium, quia fides in Christum, per quam ingrediuntur in Ecclesiam, est donum Spiritus Sancti, ipseque Spiritus Sanctus eis potestatem veram et legitimam impertit, ut qua ipsi fecerint, rata sint et habeantur a Deo. Octavo, hi educunt oves, id est fideles, ad pasca sacrae doctrinae, gratiae et virtutum, eisque suo vite probae exemplo praecunt; ac nominatim eas vocant, quia sigillatim uniuscujusque curam gerunt, et singulos ad meliora hortantur, stimulant, compellunt. Nono, qui per Christum non intrat in ovile, sed vel per murum in illud transiit, vel per fenestram aut maceriam in illud irrumpit, ille fur est et latro ovium, id est fidelium; hos enim macerare et perdere satagit. Caetera fere sunt emblemata, quae ad elegantiam pertinent, nec rei per eam significatae sunt applicanda.

Nunc singula sigillatim expendamus, et ad invicem revocemus.

QUI NON INTRAT PER OSTIUM IN OVILE (GREGO ovile, id est stabulum) OVILUM, SED ASCENDIT ALIUNDE (ARABICIS, per alium locum), ILLE PUR EST ET LATRO, — q. d. Qui per me Christum, qui sum ostium Ecclesiae, in eam non intrat, ille non est pastor, sed fur et latro, qui fideles lamare, necare et perdere molitur. Tales fuere Judas Galileus et Theodas, Act. v, 36 et 37, ac similes, qui se fixerant esse Messiam, aut id quod Messias erat proprium, sibi arrogare et profiteri conati sunt. Tales etiam jam esse incipiebant Scribae et Pharisei, qui antea per merita Christi legitimam a Deo docendi et gubernandi populum potestatem acceperant, ideoque ejus veri erant pastores et doctores; jam autem Christi praesenti se opposuerunt, et populum ab eo avertentes, habebant lupi, imo furcs et latrones fidelium. Ita S. Augustinus et ex eo Glossa: Contra Phariseorum, inquit, qui se videre jactabant, arrogantiam, similitudinem proponit, ostendens nec sapientiam, nec bonam vilam quidquam valere, nisi per eum. Et Chrysostomus: Dicens aliunde, inquit, Scribas significat, qui docebant doctrinas et mandata ho-

minum, et legem transgrediebantur. Tales quoque olim fuere pseudoprophetae, et nunc sunt haeretici, de quibus Jeremias, cap. xxiii, 21: « Ipsi, inquit, currebant, et ego non mittebam eos. » Audi S. Augustinum: « Dicant Paganus, vel Judaeus, vel haeretici: Bene vivimus; si per ostium non intrant, quid eis prodest? non bene vivere dicendi sunt, qui finem bene vivendi vel caecitate nesciunt, vel inflatione contemnuunt. »

Tropologiae addit Augustinus: Humilis janua est Christus: qui intrat per hanc janua oportet humilem esse, ut sano capite (ne in superliminare Mollens caput impingat) possit intrare; qui non se humiliat, sed per maceriam vult ascendere, ideo exallatur ut cadat. Idem S. Augustinus, serm. 49 De Verbis Domini: Intrat per ostium, inquit, qui intrat per Christum ejusque passionem imitatur et humilitatem. « Fur » est, quia oves, id est fideles, Christo surripere sibi arrogare contendit. Idem « latro » est, quia fidelium animas occidit et gehennae mancipat. Ita S. Augustinus: Fur est, inquit, quia quod alienum est, suum dicit; nimirum oves Dei suas faciendo, ait Glossa. Latro est, quia quod furatur occidit, ait S. Augustinus.

Ad hanc
sua Ec-
clesiasti-
ca verba
pota.

Tropologiae: festive noster Salmeron, tom. VII, pag. 88: in Ecclesiam, inquit, id est ad beneficia ecclesiastica, varii varie intrant. Primo, nonnulli per ostium sive portam Caesarem; nimirum aulici per commendationem Caesarum, regum, principum. Secundo, alii intrant per portam auream, scilicet divites. Tertio, alii per portam sanguineam, puta per parentes, cognatos et amicos potentes. Quarto, alii per portam munerariam, hoc est per dona et munera. Quinto, alii per portam famulariam, scilicet servi et famuli, qui propter obsequia ab Episcopis promoventur ad beneficia. Hi praeterea languentes et expectantes aequae, id est sedis vacantis, molunt; tunc enim qui prior est in gratia apud successorem, beneficium obtinet.

2. QUI AUTEM INTRAT PER OSTIUM, PASTOR EST OVILUM. — S. Chrysostomus per ostium intelligit sacras Scripturas: Haec enim, inquit, Dei cognitionem aperitur, oves custodiunt, lupos prohibent, haereticis aditum praeccludentes. Sic et Theophylactus, Leontius et Euthymius. Accedit Theodoros Heracleotes, in Oratione, qui et aliam causam addit: S. Scriptura est ostium, inquit, quia ille verus est pastor, cui ostium ingressum, id est S. Scriptura auctoritatem praebet et fidem conciliat. Verum S. Augustinus. Cyrillus, Beda, Rupertus hic et S. Gregorius, homilia 15 in Ezech., per ostium intelligunt Christum. Ipse enim, vers. 7, disertè ait: « Ego sum ostium. »

Dices: Christus est pastor ovium; ergo nequit esse ostium: pastor enim intrat per ostium, ergo ipse non potest esse ostium. Respondet S. Augustinus: Dominus (Christus) ipse ostiarius, et pastor, et ostium ipse, se aperit qui seipsum exponit; vel ostiarius est Spiritus Sanctus, de quo Do-

minus: « Ipse vos docebit omnem veritatem; » ostium ergo est Christus, qui est veritas, quam qui docet, ostium aperit. Haec Augustinus, et Glossa: Omnes, ait, qui veritatem tenent et docent, in Christo pastore sunt unum pastor; sibi Christus soli tenuit quod ostium est, per quem oves intrant ad Deum; intrat autem pastor ostium: Christum enim Christus ipse et alii pastores praedicant. Simplicius cum Maldonato, dicas Christum pastorem per ostium, id est per seipsum intrare in Ecclesiam, quia sua auctoritate in eam intrat, ceteri vero intrant auctoritate a Christo accepta. Nec enim in parabolis omnia ad amissum accommodare est possibile. Porro, Syri et Hebraei gaudent parabolis easque conduplicant et multiplicant, imo unam alteri inserunt et commiscunt. Unde Christus Scribis non nisi in parabolis loquebatur, Matth. xiii, 35. Sic hic Christus parabolis ostii et pastoris commiscuit.

3. HUC OSTIARIUS APERT. — id est Moyses, inquit Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, cui ostium, id est Dei eloquia credita sunt. Moyses enim Christo testimonium perhibens, eum quasi principem in Ecclesiam indacti, juxta illud cap. v, vers. 46: « Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi, de me enim scripsit. »

Secundo, Cyrillus ostiarius censet esse angelum qui praetertit Ecclesiae, puta S. Michael. Ostiarius est Christus ipse, ait S. Augustinus, verbis jam citatis.

Tertio et genuine, idem S. Augustinus, Chrysostomus, Theophylactus, Rupertus, Maldonatus et alii: Ostiarius, inquit, est Spiritus Sanctus, per quem nobis Scripturae reseratae Christum pastorem indicant, ait Theophylactus. Aut potius Spiritus Sanctus Christo aperuit ostium in Ecclesiam, dum eum Ecclesiae pastorem constituit, et suo testimonio, gratia et miraculis auctoravit, ut eum in Christi baptismo specie columbae in eum descendit, ac deinde per eum caecos illuminavit, agros sanavit, mortuos suscitavit. Idem alios quoslibet pastores, legitimos Christi successores, praeficit Ecclesiae, facitque ut ab Ecclesia agnoscantur et recipiantur, ac per eos ceteros fideles in Ecclesiam inducat. Idem pseudopastorum, ut haereticorum, fraudes detegit facitque ut ab Ecclesia expellantur.

ET OVES VOCEM EJUS AUDIUNT. — q. d. Sicut oves ex consuetudine et ex pastoralis cura et benevolentia pascenti agnoscent suum pastorem, ejusque vocem audiunt, id est sentiunt, dignoscunt, et quid ille velit intelligunt, illudque ei obediendo exequuntur et faciunt, ut dum pastoris praesentis sibilum audientes, illum, relicto etiam pabulo, sequuntur: sic pariter fideles et Christiani Christum verum pastorem, et illos quos ipse sibi vicarios substituit, agnoscent ejusque vocem audiunt, illicque per omnia obediunt. S. Augustinus et ex eo Beda, per oves solos praedestinos accipiunt; hi enim oves vocantur et ab haereticis dia-

cerantur, *Matth. xxiii, 33.* Sed ibi agitur de iudicio, ubi electi et salvandi a reprobis secerantur; hic vero agitur de Ecclesia in terris militante, ubi electi cum reprobis commixti sunt, nec ab his secerari possunt. Quare utrique vocantur oves: oves ergo sunt omnes fideles; hi enim sunt in ovili, id est in Ecclesia, et Christum pastorem agnoscunt, amant et colunt.

ET PROPRIAS OVES VOCAT NOMINATI. — Arabicus, et vocantur oves ejus nominibus suis. a Nominativum, id est sigillatim. — d. Pastor singularium ovium curam gerit, et singulas evocat, ut se ad pascua præsentem sequantur; ac si que agrum sit, illam solam avocet, ungit, medetur, imo, si opus sit, in humeros tollit. Adde, solent pastores selectiores suis vaccis, canibus, ovibus nomina imponere, ac per ea illas ad se evocare. Sic pariter Christus et quilibet post eum pastor Christianus, dum eos baptizat, nomen proprium indit, illoque eos compellat et vocat, ac singularium curam gerit, ut eos verbo, exemplo et SS. Sacramentis pascat, itaque ad salutem et gloriam ecclesie deducat.

Notat Loontius Christum hic tradere octo veri pastoris signa et munia. Primum est, quod per ostium ingreditur; secundum, quod ostiarius illi aperiat; tertium, quod oves ejus vocem agnoscant illique parent; quartum, quod singulas oves nominatim appellare possit; quintum, quod oves educat; sextum, quod ante eas vadat; septimum, quod oves cum sequantur; octavum, quod animam suam ponat pro ovibus. Talis fuit S. Chrysostomus, qui cum de expulsiōne ejus ageretur, *hom. 11*, sic suos affatur: « Vos estis mihi pater, vos mihi mater, vos mihi vita, vos mihi gratia: si vos proficilis, mihi placebit. Vos estis corona mea, et divitiæ meæ, vos estis sarsurus meus. Ego millicies pro vobis immolari paratus sum; et nec gratia mihi in hoc est, sed debitum reddo. Bonus enim pastor debet animam suam pro ovibus suis ponere; hujusmodi enim mors immortalitatem parit. »

ET EDUCIT EAS — ad pascua, quæ non extra, sed intra ipsum ovile, hoc est, in ipsa Ecclesia continentur. In Ecclesia enim pastor docet populum, Missam celebrat, baptizat, Sacramenta administrat, etc. Adde, Ecclesia est cœtus fidelium: ubi ergo sunt fideles, ibi pariter est Ecclesia, vel pars Ecclesie.

A. ET CUM PROPRIAS OVES EMISERIT (ad pascua), ANTE EAS VADIT, — ut iter præcet, ut eas a lupo et rapitore defendat, ut per rectum iter commodumque eas ad meliora pascua se sequentes deducat. Sic pariter Christus et quilibet verus pastor, primo, se cum iter in cœlum prædit sanctæ vitæ exemplo. Cogit ergo pastor se fidelium debere esse in sanctitate anteambulationem et ducem, eoque omnes præire, ut cunctis illustre det virtutum exemplum, in quod singuli intuentes ipsum ad alta sequantur, juxta illud

S. Petri, *Epist. I, cap. v, 3*: « Non dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo. » Secundo, pastor fideles ab hæreticis, scandalis cæterisque noxiis sua vigilantia et robore tuetur et defendit. Tertio, eis rectum iter in cœlum demonstrat, ac melioribus, quibus potest documentis, consiliis, monitis eos pascit ac nutrit. Ita Theophylactus, Beda, Euthymius et alii.

Anagogice S. Augustinus: « Quis, ait, est qui oves præcessit, nisi qui surgens a mortuis jam non moritur, et Patri dixit: Quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum. »

ET OVES ILLIUM SEQUUNTUR, QUIA SCIUNT VOCEM EJUS. — Hoc est, dignoscunt vocem pastoris sui a voce cujusvis alterius, ideoque ejus vocem et sibiolum sequuntur.

B. ALIENUM AUTEM NON SEQUUNTUR, SED FUGIUNT AB EO: QUIA NON NOVERUNT VOCEM ALIENORUM, — v. g., hæreticorum, Judæorum, Paganorum omniumque improborum et fraudulentorum; hos enim quasi lupos fugiunt veri fideles, qui sunt genuiæ Christi oves.

6. OMNES QUOTQUOT DIXIT EIS JESUS. ILLI AUTEM NON COGNOVERUNT QUID LOQUERETUR EIS. — « Proverbium, » Græce *καρπύων*, id est *parvitiarum*, similitudinem, parabolam, ut verit Arabibus. Vide dicta *Prov. 1, 5*. « Illi autem, » scilicet Pharisei et Judæi, contra quos parabolam hanc intorsit Christus, quin et Apostoli eandem non intellexerunt, eo quod in se involuta sit, enigmatica et obscura.

7. DIXIT ERGO EIS ITERUM JESUS: AMEN, AMEN DICO VOBIS, QUIA EGO SUM OSTIUM OVIVM. — Maldonatus censet hic Christum duplex ostium statuere, scilicet ostium domus, et hoc esse S. Scripturas, et ostium ovilis, et hoc esse Christum. Credo, inquit, alio sensu dixisse Christum: Qui non intrat per ostium; alio vero: Ego sum ostium. Nam cum dixit: « Qui non intrat per ostium, » de ostio, per quod pastores; cum dixit: « Ego sum ostium, » de ostio, per quod oves ingrediuntur et egrediuntur, loquebatur, quod diversum omnino est; illud est porta prima domus, hoc ostiolum ovilis; per illud pastorem, per hoc oves dicit ingredi debere; illud quod esset, non declaravit, hoc se esse dixit: « Ego, ait, sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingreditur et egreditur, et pascua inveniet. » Verum hæc distinctio ostii subtilior est, quam solidior: ubique Christus de uno eodemque ostio, scilicet ovilis, loquitur. Quod enim ante parabolice et obscure dixit, vers. 1: « Qui non intrat per ostium, etc., sur est et latro, » cum illud discipuli non intelligerent, Jesus eis parabolam explicuit, dicens: « Ego sum ostium ovium: omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones. » Ecce, ait S. Augustinus, quod clausum est, aperuit. Ipse est ostium: intramus, ut nos intrasse gaudeamus. » Rursum hæc distinctio difficultatem quidem unam evadit,

scilicet quomodo Christus, quasi pastor per ostium, id est per S. Scripturas sibi attestantes, ingreditur in domum Ecclesie: alteram tamen, quomodo scilicet idem sit pastor et ostium, non evadit. Dicendum ergo Christum hic misere more Syrorum inter se duas parabolæ, unam ostii, alteram pastoris, ut dixi vers. 2. Duo enim hic docere intendit Christus: Prius, neminem posse ingredi in Ecclesiam, indeque in cœlum, hoc est, neminem posse justificari et salvari, nisi per se, scilicet per fidem, credendo Jesum esse salvatorem mundi; hoc ostendit per parabolam ostii. Sicut enim non patet ingressus in ovile, nisi per ostium, sic nec patet ingressus in Ecclesiam militantem et triumphantem, nisi per Christum. Posterius, se verum esse pastorem, qui animam ponat pro ovibus suis, cæteros vero mercenarios: quare oves se sequi debere non mercenarios: hoc ostendit per parabolam pastoris; porro, quia hoc posterius priori immixtum et connexum est, ideoque parabolam ostii parabolæ pastoris immisceat et innectit.

8. OMNES QUOTQUOT VENERUNT, FURES SUNT ET LATRONES, ET NON AUDIERUNT EOS OVES. — Dices: ergone omnes Prophete, qui venerunt ante Christum populumque docuerunt, fures sunt et latrones? Respondent S. Augustinus, lib. XVI *Contra Faustum*, cap. xii, et S. Hieronymus, lib. II *Contra Pelag.*, et Beda hic, Prophetas non venisse sua sponte, sed missos esse a Deo. Recursus eos non venisse præter Christum, sed cum Christo: ut scilicet quasi ejus precursores ipsius adventum prænuntiarent. Quare Prophetas non diversos, sed eosdem censeri cum Christo, quia Christi causa, jussu et ductu venerant. Audi S. Augustinum: « Prophetas non præter Christum venerunt; venerunt enim cum Verbo Dei: venturus præcones misit, et eorum quos miserat, corda possidebat. » Addit Euthymius, Prophetas venisse quidem ante Christum, sed per ostium ingressos fuisse. Denique Christus proprie hoc agit de his qui venerant ante ipsum titulo pastoris, sive Messie, q. d. Omnes qui ante me venerunt, seseque vendiderunt pro pastore Ecclesie a tot sæculis expectato, scilicet pro Messia, sive Christo, hi fures sunt et latrones, quia oves, id est fideles, ut fures, theo et Christo surripere, sibi que scribere, eoque laiare et periculis conati sunt. Tales fuerunt Judas Galileus, Theodas, et post Christum Simon Magnus, Barchochabab pluresque alii, qui sibi Christi nomen et titulum arrogarunt. Ita S. Cyrillus, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius et alii.

SED NON AUDIERUNT EOS OVES, — quia deprehenderunt eos non afferre signa Messie a Prophetis prædicta, sed velle fideles Christo surripere eoque sibi arrogare, maclare et in gehennam præcipitare.

9. EGO SUM OSTIUM. PER ME SI QUIS INTROIERIT, SALVABITUR: ET INGREDIETUR, ET EGREDIETUR. —

PASCUA INVENIET. — Rupertus censet hic aliud ostium a priori diversum statui, et aliud ovile, juxta illud vers. 16: « Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili. » Verum frustra. Nam unum est tantum ovile Christi; puta una dantaxat Ecclesia. Unde, vers. 16, subjicit Christus: « Et fiet unum ovile, et unus pastor. » Idem ergo hoc est ostium cum eo quod præcessit. Ostium enim jam dictum Christus partim confirmat, partim explicat, dum subdit: « Per me si quis introierit, » id est si quis in me crederit, itaque per fidem et gratiam meam ingreditur Ecclesiam, hic « salvabitur, » id est justificabitur et beabitur, si videlicet in fide, gratia et charitate mea usque ad mortem persistat. Ita S. Gregorius, *epist. 49*, lib. VII: « Ille, ait, ad ovile ovium intrat per ostium, qui intrat per Christum. Iose autem per Christum ingreditur qui de eodem creatore et redemptoris humani generis vera sentit et prædicat, et prædicata custodit. »

ET INGREDIETUR ET EGREDIETUR. — Non significat ingressum in Ecclesiam, et egressum ex ea, ut patet, sed « egredietur, » scilicet ad pascua, et post pastum « ingreditur » in locum, ubi recubet, ubi faciunt oves, q. d. Fidelis quasi ovis ingreditur caulam Ecclesie hære pastus, et rursum esuriens egredietur ad pascua anime sue, sine ullo periculo, me pastore ducente et reducente. Ita Maldonatus.

Aut potius ingredi et egredi apud Hebræos significat libere versari, suo munere fungi, solum agere, et quavis negotia parare, atque necedendum est cum eo quod sequitur: « Et pascua inveniet, » q. d. Fidelis ubique libere sine metu versabitur, suo munere fungetur, ac quidquid agat, tam domi, quam foris, ubique pascuum anime inveniet. Significat enim hæc phæras primo, securitatem; secundo, fiduciam; tertio, libertatem conversandi a bilibet, suo munere fungendi, et quælibet negotia peragendi pro Christo et per Christum. Ita Cyrillus, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius.

Symbolice et tropologicè S. Augustinus, Beda et S. Gregorius, *hom. 14*: Ingreditur fidelis intra se per contemplationem, egreditur per actionem ad bona opera. « Ingreditur, ait S. Augustinus, ad internam meditationem, et egreditur ad externam actionem. » Auctor *De Spiritu et Anima*: « Ingreditur, inquit, ad divinitatem meam, et egreditur ad humanitatem, et in utriusque contemplatione mira pascua inveniet. » Denique alio loco Gregorius: « Ingreditur, ait, et egreditur, et pascua inveniet: intus quippe habent pascua contemplationis, foris pascua boni operis; intus mentem devotionibus impingunt, foris se piis operibus satiant. » Denique Theophylactus: « Ingreditur, ait, qui curam egerit interioris hominis; egreditur, qui rursus fecerit membra sua super terram. »

Anagogice Rupertus: Ingreditur fidelis Ecclie-

Ingre-
diatur
egredia-
tur,
quod?

nam per fidem, ut in ea pasqua inveniat; egredietur, cum ex ea moriens migrat in celum. » In- gredietur, ait S. Augustinus, per ostium fidei in Ecclesiam, et egredietur per idem ostium fidei vivens in vitam aeternam, ubi pasqua inveniet. » Et S. Gregorius: « In- gredietur, ait, ad fidem, egredietur autem ad spem, pasqua vero inveniet in aeterna saletate. »

10. FUR NON VENIT NISI UT FURETUR, ET MACET, ET PERDAT. EGO VENI UT VITAM HABEANT, ET ABUNDANTIAM HABEANT. — Ostendit quis sit finis et scopus ejus quem paulo ante furem vocavit, et quis ex adverso suus, *g. d.* Fur et latro ovium, qui per ostium, id est per me, non intrat in ovile Ecclesiae, sed aliunde clam irumpit, puta hereticus, schismaticus, Scriba, Phariseus, ac praesertim Pseudochristus, qui se pro Messia vendidit, uti fecit Theodas et Judas Galileus, hic non venit, ut oves, id est fideles, teneatur et salvet, sed ut eos furetur, ac Deo et Ecclesiae, ejus sunt proprii, surripiat, eosque ad se, id est ad synagogam Satanae, transferat, ibique eos per haerem et vitia macet, ac in gehennam ducat et perdat. Ego vero qui sum verus ovium, id est fidelium pastor, e caelis veni et descendi in terram, non mei, sed fidelium causa, ut scilicet per me a peccatis liberati, « vitam gratiam habeant, imo abundantiam habeant. » Graece *περισσὴν ἔχωμαι*, id est abunde habeant, vel abundantiam habeant, scilicet vitam: « enim *περισσὴν* potest accipi ut adverbium, vel ut nomen adjectivum, *g. d.* Ego veni ut dem fidelibus vitam, non qualem qualem, sed *περισσὴν*, id est praestantem, eximiam, abundantem, novam, modum excedentem, ut scilicet abundet mea doctrina et gratia, per eamque in spiritu vegeti, laeti, pingues et abundantes donis spiritualibus vivant, tum in hoc saeculo per gratiam, tum in futuro per gloriam. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, Beda et alii. Huc accedit expositio Rupertii: « Ut Christiani, inquit, abundantior habent gratiam, quam Iudei in lege veteri. Hinc et Arabicus verit, ut *abundantius eis sit*; Vatablus, ut *abundant pascuis*. Hanc abundantem spiritus vitam a Christo aspiralam videre licet in S. Petro, Paulo caeterisque Apostolis; in S. Stephano, Laurentio caeterisque Martyribus; in S. Athanasio, Gregorio caeterisque Confessoribus; in S. Caecilia, Catharina caeterisque Virginibus, etc. Hinc illa ardens Pauli vox: « Quis me separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia? etc. Certus sum quia neque mors, neque vita, etc. » Rom. VIII.

11. EGO SUM PASTOR BONUS. BONUS PASTOR ANIMAM SUAM DAT PRO OVBUS SUIS. — Graece *καλὸς ὁ ποιμὴν ὁ ἀγαθός*, id est ille pastor, ille bonus, scilicet per excellentiam, hoc est praeclearus, optimus et praestantissimus, imo unicus et singularis ille princeps pastorum, qui solus ita animam meam pro ovibus, id est fidelibus meis, ponam, ut eos

mea morte a morte redimam, ac vitam praesentem et aeternam eis conferam: quod non fecerunt Prophetae, nec Apostoli, nec quis alius. Ego enim ipsi pro fidelibus non suis, sed Christi occisi sint; tamen eos morte sua a peccatis non redemerunt, nec sanctificaverunt, vel bearnit. Ita Rupertus, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Addit S. Augustinus et Beda, Prophetae et Apostolos censi unum eundemque pastorem cum Christo, quia Christo fuere subordinati, ab eoque missi, directi, auxiliati et protecti. Christus ergo est eximius ille et unicus pastor, quem venturum praedixit Ezechiel pastorem principem, dicens cap. XXXIV, 23: « Suscitabo super eas (oves meas) pastorem unum, qui pascet eas, servum meum David (puta Christum Davidis filium), ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem, » etc. Vide ibi dicta.

Transit Christus a parabola ostii ad parabolam praecariores pastoris. Ipse enim ita est ostium per quod oves, id est fideles, ingrediuntur in Ecclesiam, ut idem sit pastor ovium, non qualis qualis, sed principalis, singularis et divinus: unde ipse per ostium, id est per seipsum, puta sua auctoritate intrat ad oves, id est fideles Ecclesiae.

Porro Christus gaudet titulo pastoris, ut proprio et suavissimo. Hinc olim pingebatur ut pastor humeris suis ovem bajulans, ubi omnium videre est in picturis antiquissimis, quae videntur in basilica Lateranensi, in Ecclesia S. Cosmae et Damiani, in cryptis et coemeteriis S. Praxedis, S. Laurentii, S. Sebastiani, etc. Hinc praesi Patriarchae, et parentes typique Christi, fuere pastores ovium, ut Abraham, Isaac, Jacob et Moses, qui pascendo oves didicere pascere et regere homines, ait Philo. Hinc et David a postu ovium tractus est ad regnum. Hinc et Homerus Agamemnonem, regem Graecorum, passim vocat *ποιμὴν λαῶν*, id est pastorem populorum. Vis ergo nosse et sequi officium veri pastoris, inspicere et fac sicut pastor ovium se gerit erga suas oves: esto tam eminens doctrina et sanctitate inter fideles tuos, ut inter oves irracionales videaris esse pastor rationalis, ac quasi angelus inter homines, ait S. Chrysostomus.

Primo ergo, sicut pastor oves singulas agnoscat, curat, compellat; sic et pastor animas singulas suae cure commissas agnoscat, curet, instruat, moneat, dirigat.

Secundo, pastor oves educit ad meliorem patriam: idem faciat pastor fidelium.

Tertio, pastor ante oves vadit: sic pastor suos fideles praebet virtutis exemplo. Hoc est quod Paulus praecipit Tito, quem Cretae Episcopatum constituerat, cap. II, vers. 7: « In omnibus te ipsum praebet exemplum honorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, » etc.

Quarto, pastor fugat lupos, serpentes omnique ovis damnosa: sic Parochus fugat haereticos

eos omnesque noxios. Rursum pascat oves sua doctrina et Sacramentis, non vero impinguet se metipsum lacte et lana ovium, *Ezech. XXIV, 2*. Ne sit ergo mercenarius, ut sua lucra querat, suos honores, ut urbanos nobilesque pastoras ambiat, rusticanos et ignobiles aspernetur; Christus enim obit vicos et castella, atque: « Pauperes evangelizantur, » *Matth. XI*. Memorabile haec in re exemplum dedit Joannes Fischerus, Episcopus Roffensis, qui exiguum et tenuem suum Episcopatum noluit commutare cum locuplete et honorato, quem ei offerebat Henricus VIII, Angliae rex, dicitans se facilius et melius Christo in die iudicii rationem redditurum pro paucis ovibus et lucris, quam pro multis. Nam si multi, inquit, scirent, quam ratio haec futura sit exacta, non ambirent magnos et optimos Episcopatus. Ita Sanderus, in *Solism. Anglic.*

Quinto, pastor agnos tenere pascit fovetque, oves infirmas consolidat, egrotas sanat, confractas alligat, errantes reducit, *Ezech. XXXIV, 4*. Vide ibi dicta, praesertim sub finem capitis. Idem Christiani faciat Parochus et Episcopus. Exemplum illustre est in Vita S. Abrahami, quam conscripsit S. Ephrem: hic enim ex anachoreta factus pastor populi ferocis, barbari et indomabilis, ab eo male acceptus, et crebro verberatus usque ad mortem: sua tamen invicta patientia, mansuetudine et charitate eum domuit et Christi legibus subiecit.

Sexto, verus ovium pastor fuit Jacob, qui de se ait: « Die noctuque aestu urebar et gelu, fugebatque somnus ab oculis meis, » *Gen. cap. XXXI, vers. 40*; et nascente Christo pastores noctu vigilabant super gregem suum. Unde huius vigillie merito alleluus angelus, eis apparuit nuntians Christi ortum, *Luca II*. Sic Parochus et Episcopus sit vigiliis gregique suo invigilet. Prima ejus dos sit vigilantia.

Septimo, pastor pro tuendis ovibus vitam suam periculo exponit. Idem faciat Parochus cum ingruit persecutio, pestis, hostis, uti fecit S. Athanasius, S. Chrysostomus, S. Basilus, S. Ambrosius.

Denique S. Petrus, summus Ecclesiae Pastor, haec pastoribus sibi subdit dat praecipit, *Epist. I, cap. V, vers. 2*: « Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanea seculum Deum; nec turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. » Vide ibi dicta. Plura et particularia pastorum documenta vide apud S. Gregorium in exacto et eximio ejus *Pastorali*. Et apud S. Bernardum in aureis libris *De Considerat. ad Eugenium Pontificem*, ac S. Augustinum, tract. *De Pastoribus et ovibus*, tom. IX.

Porro horum omnium origo, fons et causa, et deoque summa et compendium est charitas. Haec

enim omnia jam recensita, sunt munia et officia charitatis: charitas enim summe amat Deum et fideles sibi a Deo commissos propter Deum. Unde S. Augustinus hic, tract. 123: « Amor, inquit, in eo qui pascit oves, in tam magnum debet spiritalem crescere ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem. » Hinc Christus volens Petrum Ecclesiae pastorem constituere: « Petre, inquit, amas me? ego respondeo: Domine, tu scis quia amo te; » subiecit: « Pasce oves meas, » uti audivimus cap. ult.

BONUS PASTOR ANIMAM SUAM DAT PRO OVBUS SUIS. — « Animam, » id est vitam. Haec pars, uti et illa vers. 3: « Proprias oves vocat, nominatim, » non tam parabola quam rei per parabolam significata convenit: pastor enim ovium pluris debet facere vitam suam, utpote hominis, quam suarum pecudum et bestiarum; potest tamen ipse oves suas tueri, uti et alia bona contra lupos et fures cum discernit vitam. Verum pastor animarum ex officio debet vitam suam temporalem periculo exponere, pro vita spirituali et salute fidelium sibi commissorum. Hinc tempore pestis tenetur eis assistere, vel providere de alio idoneo qui egrotis Sacramenta administret, uti fecit S. Carolus Borromeus, qui inde sanctissimi nomen adeptus est. Sic omnes Apostoli, uno excepto S. Joanne, pro fidelibus sibi commissis mortem oppetiverunt, et martyrium obierunt, aequae ac omnes pene Pontifices Romani a S. Petro usque ad S. Sylvestrum per 300 annos. Horum omnium dux fuit Christus, qui solus, quasi optimus pastor, pro ovibus suis dedit vitam suam in redemptionis lytrum et pretium, cum caeteri omnes id fecerint ad fidei speculum duntaxat, et virtutis exemplum.

12. MERCENARIUS AUTEM, ET QUI NON EST PASTOR, CUIUS NON SUNT OVES PROPRIAE, VIDET LUPUM VENIENTEM, ET DIMITTIT OVES, ET FUGIT: ET LUPUS RAPIT, ET DISPERGIT OVES. — « Mercenarius; » Graece *μισθωτός*; Hebraice שכיר *sachir*, est qui pro mercede temporali oves pascit, unde non ovium bonum, sed suum lucrum quaerit et spectat. Mercenarii, ait S. Augustinus, sunt, qui non ea quae Christi et ovium, sed quae sua sunt, quaerunt. Sic et S. Basilus, orat. *De S. Mamante*. Porro Apostoli, licet oves non suas, sed Christi paverint, ab eoque mercedem spiritalem receperint, non tamen fuere mercenarii, quia non sua temporalia, sed Christi fidelium lucra spiritualia et aeterna quaesiverunt. Unde S. Gregorius, *hom. 14*: « Non pastor, inquit, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oves Dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non quaerit; terrenis commodis inhiat, honore prelationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reverentia letatur. »

VIDET LUPUM VENIENTEM. — « Tranquillitatis enim

tempore, ait S. Gregorius, plerumque ad gregis custodiam sicut verus pastor, sic etiam mercenarius stat; sed lupus veniens indicat quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus enim super oves venit, cum quilibet injustus et raptor fideles quosque atque humiles opprimit. Sed is qui pastor esse videbatur et non erat, reliquit oves et fugit; quia dum sibi ab eo periculum metuit, resistere ejus injustitiam non presumpsit.

FUGIT. — « Non mutando locum, ait S. Gregorius, sed subtrahendo solatium. Fugit, quia in justitiam vidit et tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit. Quibus bene per Prophetam dicitur: Non ascenditis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prelio in die Domini, » *Ezech. xiii, 5.*

ET LUPUS RAPIT. — « Lupus, » primo, est hereticus; secundo, quisvis sceleratus, qui fideles verbo vel exemplo rapere et pervertere studet; tertio, lupus est diabolus, ait S. Gregorius, « qui rapit oves, cum hunc ad luxuriam pertrahit, alium ad avaritiam accendit, alium in superbum erigit, alium per iracundiam dividit; hunc invidia stimulat, illum in fallacia supplantat. Quasi ergo lupus gregem dissipat, cum fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nulla fervore dilectionis excitatur; quia dum sola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. »

Hinc per antithesin Christus colligendum relinquit, quod bonus pastor, dum vidit lupum venientem, non fugit, nec dimittit oves, sed pro his stat et pugnat usque ad mortem, adeoque pro ovibus animam suam ponit, ut paulo ante dixi. Quando pastori in persecutione fugere liceat, quando non, dixi *Math. x, 23.* Vide S. Augustinum, epist. 180 *ad Honoratum*. Liberalis hic utitur verbis S. Gregorii, quia ipse rem hanc optime explicat, utpote quam per longam praxim et experientiam exactam optime callebat.

Vers. 13. 13. MERCENARIUS AUTEM FUGIT, QUIA MERCENARIUS EST, ET NON PERTINET AD EUM DE OVIBUS. — « Sola enim causa est, ait S. Gregorius, ut mercenarius fugiat, quia mercenarius est. Ac si aperte diceretur: Stare in periculo ovium non potest, qui in eo quod ovibus præest, non oves diligit, sed lucrum terrenum querit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis letatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. »

Hinc Arabicus vertit: *Mercenarius tantummodo fugit, quia mercedis conductus est, et (idcirco) non habet curam de ovibus, utpote alienis, non suis, nec ad se pertinentibus; Græce est δὲ αὐτῶν, id est non est ei cura de ovibus; Vatablus, oves non sunt ei curæ. Nemo enim curat tam diligeret res alienas quam suas: quare vitam suam magis amat et curat mercenarius, quam oves alienas:*

veniente ergo lupo fugit, ut vitæ suæ consulat magis quam ovium.

14. EGO SUM PASTOR BONUS, ET COGNOSCO OVES MEAS (quas pascō, ut addit Arabicus), ET COGNOSCUNT ME MEÆ. — Idem repetit Christus, et confirmat ex conditionibus boni pastoris, quas sibi convenire ostendit, inter quas prima est, quod cognoscat oves suas, et cognoscat ab ovibus. Per « oves, » ut dixi, intellige non solos prædestinatos, ut vult S. Augustinus et Deda, sed quoslibet fideles; hi enim sunt in ovili Christi, id est in Ecclesia. Hos ergo cognoscit Christus, non tantum divinitatis suæ, ut ait Cyrillus, sed et humanitatis suæ (Christus enim ut homo est pastor Ecclesie) providis benignisque oculis, ut sciat qui et quales sint ejus fideles, quæ eorum doles. æque ac infirmitates: ut illas augeat, has curet et sanct. Agnoscit ergo eas lum speculativa, tum practice, id est approbat, amat et sedulo curat eas eisque de omnibus providet abunde, ut dixi vers. 10, imo eas omnibus suis donis, beneficiis et gratis cumulatur.

ET COGNOSCUNT ME MEÆ, — oculis fidei, epist et charitatis, quia in me credunt, sperant meque summe amant. Et significat effectum, q. d. Quia ego agnosco et diligo oves meas; hinc vicissim oves me agnoscent et diligunt, quia amantem sui redamant; magnæ enim amoris est amor: si vis amari, ama. Effloax philtum et illucium est amor. Ita Theophylactus. Ad hæc Christi amor erga nos causat amorem vicarium in nobis erga Christum, quia enim Christus amat nos, hinc inspirat nobis charitatem, qua ipsum redamemus. Hæc enim charitas summum est bonum, non Christi, sed nostrum, adeoque ipsa nos ad cælum deducit et beatos efficit.

15. SICUT NOVIT ME PATER, ET EGO AGNOSCO PATREM; — suppl. sic pariter agnoscent me oves meæ, et ego agnosco illas, ut præcessit; inde enim pendet hæc sententia et comparatio, quam indicat sicut, ut advertit Cyrillus, qui sic explicat, q. d. Sicut Pater agnoscit me Filium, quasi sibi proprium, ac vicissim ego agnosco Patrem, quasi mihi proprium; sic pariter ego agnosco fideles meos, et illi vicissim me agnoscent. Hæc comparatione significat Christum causam et originem, tum intentionem et magnitudinem agnitionis et amoris, qua suas oves, id est fideles, persequitur, q. d. Cognitioni et amoris immensus, quo Pater me prosequitur, et ego Patrem, est origo, fons et causa cognitionis et amoris, quo ego prosequor fideles, et illi me: tum quia amor divinus et increatus est fons omnium amoris humani et creati, tum quia Pater vult ut ego magno et insigni amore amem fideles, sicut ipse immenso amat me, et ego illum; vult enim per me filium naturalem fideles meos adoptare, eosque facere sibi filios adoptivos: quare eos ut filios summe amat et diligit. Idem facio et ego, quia Patris amoris et voluntati per omnis consent-

no et respondeo, imo idem mihi cum Patre est amor, sicut eadem est voluntas, natura et divinitas.

Adverte, sicut significare similitudinem, non equalitatem. Nam Pater increato, ideoque infinito amore diligit Filium, æque ac Filius Patrem: Filius vero ut homo diligit fideles suos amore creato et finito, similique ab eis diligitur. Erit tamen quadam hæc equalitas, si cum Maldonato sic exponas et transponas, ut cum Christus dicit: « Cognosco oves meas, » loquatur ut Deus; cum vero dicit: « Novit me Pater, et ego agnosco Patrem, » loquatur de se ut homine. Nam quemadmodum Christus, tanquam Deus oves suas novit, oves autem ipsius, tanquam homines illum vicissim cognoscunt: ita Pater Filium, ut Deus hominem novit; et Filius ut homo Patrem suum recognoscit, et Deum suum, sicut et nos, appellat: « Ascendo, inquit, ad Deum meum, et Deum vestrum, » infra, xx, 17.

ET ANIMAM MEAM PONO PRO OVIBUS MEIS. — Refer hæc non ad proxime præcedentia, sed ad vers. 14: « Ego cognosco oves meas: » cognosco practice, hoc est, amo oves vehementissime, q. d. Quia ego summe amo fideles, « et, » id est idcirco, « animam meam pono, » id est brevi ponam pro eis. Interpositus enim Christus sicut novit me Pater, ut originem et vehementiam amoris sui erga fideles, per amorem erga Patrem representaret: nam hic amor stimulavit eum, ut animam suam pro ovibus poneret. Et « pono » significat mortem Christo non fuisse coactam, sed voluntariam, electam et dilectam pro salute fidelium. Ita Leontius, idque exprimit Christus, vers. 18: « Nemo, inquit, tollit eam a me; sed ego pono eam a meipso. » Rursum « pono, » id est ad modicum tempus depono, puta ad tres dies animam meam deponam in limbo patrum, ita ut tertio die illam resumam, et gloriose resurgam. Mors ergo Christi non tam fuit mors, quam depositum anime in limbo ad tres dies.

16. ET ALIAS OVES HABEO, QUÆ NON SUNT EX HOC OVILI: ET ILLAS OPORTET ME ADDUCERE, ET VOCEM MEAM AUDIENT. — « Alias oves » vocat, quæ necdum in presentem sunt, sed postea future sunt oves, id est fideles per anticipationem. Et habeo ergo ample accipitur extenditurque ad futurum: « habeo, » id est, brevi habeo. Gentiles intelligit, qui idola colebant, ideoque erant oves non Christi, sed Satanae, quas Christus ex ovili Satanae transtulit in ovile suum, id est in Ecclesiam suam, quam primitus ex Judeis collegerat. Prædicit ergo hinc vocationem et conversionem Gentium, ut ostendat se fore regem et pastorem omnium gentium, æque ac hincque fuerat Judæorum, ac proinde non curare si Judæi pauci sibi sint invidiosi et rebelles, cum in eorum locum surrogaturus sit gentes plurimas et numerosissimas. Ita Rupertus. Unde subdit: « Et vocem meam audient, » quo dicto tacite punitur Judæos,

q. d. Scio Judæos plerosque in me non credituros: sed parvi hoc facio; nam eorum loco gentes omnes avide « vocem meam » per ora Apostolorum loquentem audient illique obediunt, et in me credent (1).

ET FIET UNUM OVILE, ET UNUS PASTOR. — Nonnulli vulgo sic explicant, q. d. Sub finem mundi Deus per Eliam omnes Judæos, et per Henoch omnes gentes simul ad Christum converteret, si que ex utrisque, id est ex omnibus hominibus, fiet una Ecclesia, et unus pastor Christus, ejusque vicarius summus Pontifex; unde expectant Pontificem, sub quo id futurum sit, qui proinde vocandus sit pastor angelicus, uti nominatur in catalogo Pontificum, quem obscure per symbola conscripsit S. Malachus: extat apud Arnoldum Wion, in Vita S. Malachie. Verum errant: nam nec Elias omnes Judæos, nec Henoch omnes Gentes ad Christum converteret. Erant enim tunc multi infideles et assæcla Antichristi. Porro, longe alia est mens Christi hæc, nimirum hæc, q. d. Post meam mortem et resurrectionem Apostoli spargentur per omnes gentes, illaque ad me convertent; quare tunc gentes, antea aversæ a Judæis, simul cum eis aggregabuntur Ecclesie meæ, quæ capiet ex Judæis; tunc ergo fiet « unum ovile, » id est una Ecclesia collecta ex Judæis et Gentibus in me credentibus, et unus pastor, nimirum Christus ejusque vicarius Pontifex Romanus. Quare id non quasi adhuc futurum expectatur, sed jam pridem factum est tempore Apostolorum, et tempore Constantini Magni, qui primus Christianus Imperator omnes pene gentes suo imperio subdidit Christianas efficit. Graphice id ipsum ob oculos ponit Apostolus, *Ephes. ii, toto cap.*

17. PROPTEREA ME DILIGIT PATER: QUIA EGO PONO ANIMAM MEAM, UT ITERUM SUMAM EAM. — Ne de Jæsi Christum, eo quod sese pro ovibus suis mortiturum dixerat, contemnant quasi mortalem et in cruce moriturum, occurrat Christus hanc mortem sibi in optatis esse et gloriosam fore, eo quod ex amore et obedientia Patris eam sponte sit obiturus, ideoque a Patre diligendus, honorandus et exaltandus, ut in nomine Jesu omnes regni nectatur, cælestium, terrestrium et infernorum, *Philip. ii, q. d.* Mors crucis mihi est dilecta et electa, quia eadem est dilecta et electa a Patre. Pater enim decrevit me crucifigi et mori pro salute hominum, mihi que jussit crucem et mortem hanc capessere. Quare ego ipsi obediens, et ejus amore ulro eam capesso. Idcirco me tam

Christus
quomodo
ponant
nam ut
iterum
sumat
eam?

(1) Haud pauci e Rationalistarum schola, v. g. Paulus, in *Commentar.*, pag. 512, contendunt per oves alias intelligendos esse Judæos contra Palæstinam viventes, Itaque Jesu consilium Ecclesiam in toto orbe terrarum efformandi e Judæis Gentibusque mixtam, quæ capiet unum et solum Christum, custodem pastoremque unicum, negare conantur: quos docte confutatos videas apud Kunoelium ad h. l.

suam amantem sibi que in re tam ardua obedientiam summe diligenti fuerat, ideoque summe merxaltabit et glorificabit.

PONO ANIMAM. — « Animam » proprie accipere cum S. Augustino, Beda et aliis, qui hinc contra Apollinarium negantem in Christo fuisse animam creatam, eo quod loco animæ esset ipsa Verbi divinitas, probant vere in Christo fuisse animam humanam. Alii per « animam » accipiunt vitam metonymice; hanc enim causam animam unitam corpori. Eodem ergo uterque sensus redit.

UT ITERUM SUMAM EAM. — *Ts ut refer ad pono, q. d.* Animam meam non perdo, non interimo, non anihilio, sed ad breve tempus pono, ut tertio die resurgens iterum sumam eam. Cyrillus vero refert ad *ts diligit Pater, q. d.* Propterea diligam te Pater, quia non solum pono animam meam pro ovibus meis, sed etiam quia iterum pono eam, id est non solum quia morte mea oves meas libero, sed etiam quia resurgendo vivo. « Traditus est, inquit D. Paulus, propter felicitatem nostram, et resurrexit propter justificationem nostram. » Rom. IV, 23.

18. NEMO TOLLIT EAM A ME; SED EGO PONO EAM A MEIPSO. — Explicat et confirmat quod dixit: « Ego pono animam meam, » q. d. Nemo animam, id est vitam, tollit a me per vim ab invito, sed ego sponte eam pono pro salute hominum, puta « a meipso, » id est, mea voluntate, ut veritatem Arabibus, et libertate: licet enim Judæi me per vim occiderint, tamen hæc vis eorum nil contra me valeret, nisi ego sponte illam admitterem. Rursus admissa eorum vi, in mea adhuc potestate et libertate est mori, vel non mori. Possunt enim mea divinitate ita fulcire et roborare corpus meum, ut nullis clavibus, plagis, flagellis, quin et vulneribus sponte acceptis possit interimiri; perinde ut fulcio corpora Beatorum, eaque reddo impassibilia. Ita Toletus. Hinc Christus in cruce clamans expiravit, ut ostenderet se sponte et libere mori, cum adhuc vivere posset, si vellet; qui enim habebat vires ad clamandum, habebat etiam vires ad adhuc vivendum. Unde centurio videns quod clamans expirasset, dixit: « Vere Filius Dei erat iste, » *Matth. xxvii.* Hinc et Christus habuit superiorum quandam et excellentem voluntatem, ut posset cum vellet morti tradi, non ante, inquit Suarez, *III part., Quæst. XX, art. 2.*

ET POTESTATEM HABEO PONENDI EAM (PER MORTEM VOLUNTARIAM ET LIBERAM): ET POTESTATEM HABEO ITERUM SUMENDI EAM, — per potentem et gloriosam resurrectionem, quam faciet anima mea beata, per vim divinitatis sibi hypostatice conjuncta. Significat ergo hic Christus se esse Deum æque ac hominem; ut homo enim ponit animam, ut Deus illam resumit. Ita Cyrillus.

HOC MANDATUM ACCEPI A PATRE MEO. — Arabicus præcipit quia. Dat enim Christus causam cur posturus sit animam, seseque facturum victimam pro salute mundi; scilicet quia id ei erat manda-

tum a Patre, ne Judæi, vel quis alius et objiceret: Tu ex te assumpsisti hoc officium et dignitatem, ut habearis et colaris quasi mediator, Messias et salvator mundi.

Hinc patet Christum accepisse a Patre mandatum durum et grave, patiens scilicet et moriens in cruce, indeque die tertio resurgendi. Unde Apostolus, *Philipp. II*: « Factus est, inquit, obediens (Patri mandanti); obedientia enim proprie dicta præsupponit præceptum, imo ejus est correlativum; nam obedientia est rei præcepto obedientia, ac vicissim præceptum est obedientia præceptum: hoc enim est formale obedientia objectum) usque ad mortem, mortem autem crucis. » Ita S. Augustinus, *tract. 82*; Cyrillus et S. Ambrosius, *lib. V De Fide, cap. v*; S. Thomas, Suarez et Theologi, *III part., Quæst. XX, art. 2*, et *Quæst. XLVII, art. 2*. Porro hoc mandatum physice non determinabat voluntatem Christi ad illud implendum, quare illam in se indifferentem et liberam relinquebat; sed ad personam Verbi pertinebat, voluntatem Jesu prevenire tot tantisque gratiæ auxiliis, quibus ipsam libere consensuram et mandatum impleturam præstebat; atque hoc respectu, scilicet ob custodiam Verbi continuum, humanitas Christi dicitur impeccabilis extrinsece, non quod Verbum illam prædeterminaret, sed quod congrua illi auxilia suggereret, quibus prævidebat illam libere præceptum facturam. Per hanc enim præsentiam futurorum conditionalium optime salvatur libertas Christi, ut fuse docet Suarez, *III part., Quæst. XVIII.* Atque hæc tam generosa obedientia in re adeo difficili Christus meruit nobis salutem et sibi gloriam, ut ibidem asserit Apostolus. Hoc Dei Patris mandatum, et hanc Christi obedientiam tibi ob oculos pone, o Religiose, cum tibi a superiore quod difficile et arduum imperatur. Præclare R. Juda, in *Pirke Avoth, cap. v*: « Esto, inquit, audeas ut leopardus, agilis ut aquila, celer ut hinnulus, animosus ut leo, ut exequaris voluntatem Dei Patris tui, qui in caelis est. »

20. DICEBANT AUTEM MULTI EX IPSIS: DEMONIUM HABET, ET INSANIT: QUID EUM AUDITIS? 21. ALII DICEBANT: HÆC VERBA NON SUNT DEMONIORUM HABENTIS, NUMQUID DEMONIUM POTEST CÆCORUM CURARE? IN VIRE ENIM SEQUENTI PASSUS EST DOMINUS APERIRE? » Demonium habet; id quia superabit ut Lucifer, dum ejus instinctu patrem suum facit Deum, seque Filium Dei constituit.

INSANIT. — Syrus, *insaniendo insanit*, id est summe delirat et insanit, dum se ait animam ponere, id est sponte mori, cum videamus eum vivere; et nemo sponte moriatur, sed necessitate naturæ, vel vi illata coactus. Porro Christus ad hæc probra et calumnias non respondit, tum quia indigna erant responso, tum quia jam ante insponderat, tum quia permisit alios sibi favere pro se responderi, ut sequitur; aliis enim magis creditur, quam sibi de seipso testant. Ita Theophylactus.

22. FACTA AUTEM SUNT ENCEANIA IN HIEROSOLYMAIS; ET HIENS ERAT. — « Encœnia, » Syrus, *festum Encœniorum*, hoc est, festum dedicationis templi, cum scilicet novum (*novum enim est novum: unde ἱερωνία est renovare, dedicare, initiare: unde Encœnia idem sunt quod renovata vel initialia*) templum Deo dicatum est, sive primitus edificatum a Salomone, *III Reg. VIII*, ut vult Cyrillus; sive reedificatum a Zorobabele, post exitum a captivitate Babylonica, *I Esdræ vi, 16*, et opinantur S. Chrysostomus, Theophylactus, Leonius, Euthymius, sive (quod longe verius est) rursus dedicatum a Juda Machabeo. Hic enim templum profanatum et ex parte dirutum ab Antiocho Epiphane, rursus consecravit et dedicavit, *I Machab. IV, 59*, jussitque hujus dedicationis memoriam, et festum sollempne quotannis per octo dies renovari et celebrari die 25 mensis Casleu, id est decembris; Casleu enim incidebat partim in novembri, partim in decembri. Unde sequitur: « et hiens erat. » Hoc festum celebrabatur magna populi lætitia, ob restitutam Hebræis a Juda cum templo religionem et libertatem. Unde et « festum Luminum » vocabatur, ait Josephus, *lib. XII Antig., cap. II*, presertim quia eodem die celebrabatur festum dati, id est cœlestis restituti, ignis, quo cremari solebant victimæ, ut patet *II Machab. I, 18*. Quare omnia quæ narravit Joannes a cap. vii, 2, hucusque, continentur duobus mensibus, scilicet octobri et novembri, puta a festo Scenopægiæ, ut ibi dicitur, id est Tabernaculorum, quod celebrabatur in hæc septembris, usque ad festum Encœniorum, quod celebrabatur in decembri: inde vero usque ad sequens Pascha in Nisan, sive martio, supersunt tres circiter menses, quibus Christus omnia gessit, quæ deinceps usque ad finem libri narrat Joannes hic, et Lucas c. cap. xv usque ad finem Evangelii.

Tropologicæ: Encœnia hæc significabant renovationem animæ peccato pollute, quæ per penitentiam rursus se sanctificat et consecrat Deo. Vide Riberam, *lib. IV De Templo, xvii.*

ET HIENS ERAT. — Hoc dicit Evangelista, ait Theophylactus, ad significandum proximum tempus passionis; in vire enim sequenti passus est Dominus. Addit Cyrillus hoc dicit, ut significetur causæ cur Jesus ambulavit in porticu; quia scilicet hiens erat tempusque frigidum, vel pluvium: quare Jesus non in atrio, quod erat sub dio, sed in porticu superne lecta ambulabat, ut ab injuriis aeris se defenderet. Mystice per hic ait Glossa, significatur Judæorum frigiditas, qui non accedunt ad ignem, id est in Christum non credunt. Audi S. Augustinum: « Judæi frigiditate diligenti charitate, et ardebat nocendi cupiditate; non accedebant prosequendo, sed prebent prosequendo. » Et Theophylactus: « Tu etiam, inquit, dum hiens est, id est vita presens turbulibus iniquitatibus concutitur, spiritualia encœnia

templi tui celebra, renovando te ipsum sæpius, et ascensiones in corde tuo disponens, erique sibi Jesus præsto in porticu Salomonis, pacificum statum tribuens. » Sic et S. Gregorius, *lib. II Moral., II.*

23. ET AMBULABAT JESUS IN TEMPIO, — hoc est, in porticu templi, ut sequitur. Porticus enim templi est pars extrema templi, ideoque templum vocatur.

IN PORTICU SALOMONIS. — *q. d.* Cum dico Jesum ambulasse in templo, intelligo non ipsum templum (in templo enim non deest ambulare), sed porticum templo adjacentem. Quares, quoniam fuit hæc porticus? Nota: Templum Judæorum proprie duas habebat partes: prior dicebatur hebraice *Hechal*, latine *Sanctum*, in quo soli verabatur sacerdotes, in eaque tria munia peragebant; scilicet primo, quotidie mane et vespere adorabant Deo thymiama in altari thymiatis; secundo, accendebant septem lucernas, quæ erant in candelabro; tertio, quovis sabbato novos panes duodecim, juxta 12 tribus, ponebant coram Domino, in mensa panum propositionis, et veteres auferbant. Posterior hebraice dicebatur *דביר* *debir*, latine *oraculum* et *Sanctum Sanctorum*, in quo solus pontifex semel in anno ingrediebatur, puta in festo Expiationis, ut prescribitur *Levit. xvi*. Cum ergo utraque pars templi solis sacerdotibus prognatis ex tribu Levi pateret, Christus autem non fuerit sacerdos oriundus ex Levi, sed ex tribu Juda; hinc sequitur Christo non licuisse ingredi templum, hoc est Sanctum, multo minus Sanctum Sanctorum.

Porro, ante templum hoc bipartitum, erat *אטריום* *ulam*, id est atrium vel vestibulum, sub dio, pariter bipartitum. Prior enim ejus pars vicina Sancto, erat atrium sacerdotum, in quo sacerdotes offerebant victimas in altari holocaustorum. Posterior ejus pars erat atrium exterius, contiguum atrio interiori sacerdotum, vocabaturque *atrium laicorum*; in quo scilicet populus orabat et spectabat sacrificia, quæ fiebant in atrio sacerdotum; unde hoc atrium erat templum populi, in eoque versatus est et docuit Christus. Hoc atrium a latere circumcincta habebat porticus superne lectas, ad quæ populus tempore pluvie, venti, grandinis etc., se recipere, ut patet *III Reg. vi, 3*. *Lectus* porticus hic vocari *porticum Salomonis*, censet Ribera, *lib. I De Templo, cap. vi*, Adrichomius et alii, *q. d.* Joannes: Christus ambulabat in templo, at non in ipso atrio templi, sed in porticu, quæ cingebat atrium.

Alii cum Vilalpando, Maldonato et aliis verisimiliter (1) opinantur peculiarem hanc fuisse porticum, quæ dicta sit Salomonis, eo quod Salomon

(1) Imo vere. Hieme densior erat multitudo in porticu: quam occasione captant Jesu inimici. Tales enim fuisse qui hoc loco Christum circumdediti narrant, eoque simulasse tantum se cupiditate flagrare ipsum Messiam agnoscendi, ex ipsa Christi responsione agnoscitur.

diu post ædificatum templum, complanato montis clivo, ad partem orientalem templi porticum hanc ædificavit, teste Josepho, lib. VI *Belli*, cap. VI, qui ait Salomonem montem Sion, in quo erat templum, muro circumfuisse, et planities agere mansisse, se in planitie porticum extruxisse. Dicta ergo fuit *Salomonis*, non quod in ea Salomon solet orare, ut vult Interlinearis, sed ad distinctionem altarum porticum, quæ aliunde, ac præsertim Herodus, templo adjecturunt: sive ipsa porticus a Salomone ædificata, reliquo templo a Chaldeis combusto, sola superstes manserit, ut censet Baronius et alii; sive quod eodem loco, et eadem forma et modo, reædificata sit, quo primitus a Salomone fuerat constructa. Plura de hac porticu dixi, Act. III, 11.

24. **CIRCUMDADERUNT ERGO EUM JUDÆI** (Judæorum Scribæ et principes Christo infensi), ET DICEBANT EI: QUOSQUE ANIMAM NOSTRAM TOLLIS? — Syrus, retines? Arabicus, *affligis*? hoc est, quosque nos tenes suspensos, dubios et ambiguos. Sic enim nos affligis; videtur enim mentem nostram suspendere, dum mentis nostræ cogitationes et curas tenes in suspensio. Optamus enim videre Messiam, ac cupimus ut tu sis teque Messiam esse profiteris. Fingunt enim se id cupere, ut confessionem ex ore Christi eliciant, quam calumniam non erant. Nam, ut ait S. Augustinus, non veritatem desiderant, sed calumniam præparant, ut accusent eum quod se faciat Messiam. Sic et Christus, ait Glossa, sic responsum temperat, ut nec calumniam locus sit et fidelibus constet ipsum esse Christum Dei Filium.

SI TU ES CHRISTUS, DIC NOBIS PALAM. — Græce *ἀποκρίσας*, id est libere, fidenter, clare, ut te pro Messia nostro publice omnes colere et venerari possimus. Ita isti hypocrite et insidiatores Christi, de quibus vix prædixit David: «Circumdederunt me canes multi, conciliam malignantium obsedit me.» *Psal.* LXXI, 17. Circumdederunt me sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis.» *Psal.* CXVII, 12. Nam, ut ait Chrysostomus, Christus palam omnia dicebat, et nihil occulte loquebatur. Unde S. Augustinus: Querebant, inquit, audire: Ego sum Christus: quod si diceret, calumniarentur, quasi sibi arrogaret regiam potestatem.

25. **LOQUOR VOBIS, ET NON CREDITIS: OPERA QUÆ EGO FACIO IN NOMINE PATRIS MEI, HÆC TESTIMONIUM FERUNT DE ME.** — *g. d.* Palam et clare dixi vobis me esse Messiam, sed vos mihi non creditis; unde dixistis, cap. VII, tñ: «Tu de te ipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.» Porro ego id quod de me dixi, scilicet me esse Messiam, operibus Dei et miraculis confirmavi et assidue confirmo; hæc enim ego facio in nomine, id est auctoritate, voluntate, jussu, vi et potentia supernaturali Dei Patris: quare hæc testimonium perhibent de me, quod ego sim

Dei Patris Filius, ab eo quasi Messias missus et legatus in terram; sed vos in perfidia obstinati, operibus hæc non creditis, imo ea esse opera diaboli calumniamini; quomodo ergo verbis meis credetis? Ita Chrysostomus.

26. **SED VOS NON CREDITIS, QUIA NON ESTIS EX OVIBUS MEIS.** — Quia scilicet non vultis mihi quasi pastori subijci, non vultis me esse fideles et discipuli, non vultis me pro vestro Messia et Salvatore agnoscere; sed ipsi vultis me vobis subijcere, ac mei esse non pastores, sed superiores, censors et calumniatores. Ambitio ergo est, quæ facit vos mihi invidere primatum Ecclesiæ, ideoque mihi credere nolle. S. Augustinus per «oves» accipit predestinatos, *g. d.* Vos non creditis, quia non estis predestinati, sed reprobi. Verum hæc causa non est propria, nec adæquata: non propria, quia reprobo Dei non est causa, sed potius effectus infidelitatis et peccati. Non enim quia Deus reprobaverat Judæos, ideo ipsi erant infideles, et peccabant; sed quia ipsi volebant esse infideles et peccare, ideo fuerat a Deo reprobat. Non adæquata, quia multi ex Judæis erant predestinati, qui tamen tunc non credebant in Christum, sed postea prædicante Petro et Apostolis, Act. II, in eum crediderunt. Rursum nonnulli tunc credebant in Christum, qui tamen non erant predestinati, quia postea vel a fide, vel a charitate per peccatum exiderunt, ut excedit Judas, Nicolaus Antiochenus et alii.

27. **OVES MEÆ VOCEM MEAM AUDIUNT.** — Christus Judæis subsumentum relinquit: vos autem vocem meam non auditis, ergo non estis ex ovibus meis. Hoc enim probare intendit. Vide dicta vers. 4.

28. **ET EGO VITAM ÆTERNAM DO EIS; ET NON PERIBUNT IN ÆTERNUM, ET NON RAPET EAS QUOSQUAM DE MANU MEA.** — Duplices sunt oves Christi: *primo*, omnes fideles et Christiani; *secundo*, omnes et soli predestinati electique ad gloriam. His secundis proprie competunt hæc verba Christi; priores enim, puta fideles omnes, sunt oves Christi gregales et communes, et quibus nulli perirent et damnantur. Ita S. Augustinus. Ostendit, ait, quare non periant; de ovibus enim de quibus dicitur: «Novit Dominus qui sunt ejus,» nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. Posteriores ergo sunt oves Christi, et grege fidelium selectæ et singulares, et quibus nullus perit, sed omnes salvantur: de prioribus tamen quod ait Christus: «Ego vitam æternam do eis,» quantum scilicet ex me est; quibus nimirum permitto eis vitam æternam, meæque operis et gratiam, omniâque necessaria ad vitam ipsam offero, optoque ut salventur. Quod ergo nonnulli offero, eis perirent et damnentur, non mea, sed ipsorum est culpa, qui me audire gratulæ meæ uti sublimior, sic et nervosior est.

est et valida, ut, si ei cooperari usque ad finem vitam velint, nemo eos possit a me abripere; sed si ipsi libere me relinquunt, non est hic raptus, sed liber eorum abitus, apostasia, discessus. Ita Cyrillus, Leonius, Theophylactus, Maldonatus. Vult enim dicere Christus, nullam esse tantam vim, quæ fideles a se abstrahere et abripere possit, esto ipsorum libertatis sit potestas a Christo abire eumque deserere.

«Ego» ergo omnibus ovibus, id est Christianis, «do vitam æternam,» videlicet quantum est ex parte mea, si nimirum ipsi oves meæ maneant, ac in fide et obedientia mea persistent. «Do eis, inquam, vitam æternam,» in hoc seculo per gratiam in spe, reipsa daturus in futuro per gloriam. Hæc enim promissio invitat Judæos ut velint esse oves, id est fideles sui, ac redarguit eos quod eos sue esse nolint.

Denique fideles sunt «in manu,» id est tutela, protectione, providentia, benevolentia, beneficentia Christi; horum enim omnium symbolum est manus. Hinc «manus,» ait S. Isidorus, lib. XI *Etymol.*, cap. I, dicitur, quod sit totius corporis manus. Ipsa enim cibum ori ministrat, ipsa operatur omnia atque dispensat, per eam accipimus et damus.

29. **PATER MEUS, QUOD DEDIT MIHI, MAJUS OMNIBUS EST** (Ita legendum cum Romanis, S. Augustino, Ambrosio, Tertulliano, Ruperto, Beda; licet Græci et Syrus habeant *patrem*, id est *major*): ET NEMO POTEST RAPERE DE MANU PATRIS MEI. — Probat Christus neminem posse oves rapere de manu sua. Quia, inquit, id quod gignendo dedit mihi Pater, puta natura divina, ejusque omnipotens vis et potestas, omnibus rebus creatis, etiam angelis et demonibus, est major, ac proinde sicut nemo potest eas rapere de manu Patris, sic nec de mea, quia eadem est manus, id est vis et potestas Patris et mea. Ita S. Augustinus, Beda, Maldonatus licet, et S. Ambrosius, lib. III *De Spiritu Sancto*, cap. XVII; Hilarius, lib. VII *De Trinit.*, et Tertullianus, lib. *Contra Praxeam*. Opponit Christus hoc Judæis, qui cum putabant merum esse hominem, *g. d.* Vos me contemnit, quasi nil habeam nisi naturam humanam vobis communcem, quam dedit mihi mater mea; sed scilicet Patrem æternum mihi insuper dedisse naturam et hypostasim divinam, quæ omni natura humana, angelica et creata longe major, sublimior et potentior est.

Alter alii, *g. d.* Ecclesia ovesque, id est fideles, mihi a Patre commissa, sunt majus quam rebus cæteris, id est pluris faciendæ sunt quam quidvis aliud, quas sicut nemo rapere potest de manu Patris, sic nec de mea. Sed prior sensus uti sublimior, sic et nervosior est.

Porro, Græci et Syrus legunt, *Pater meus, qui dedit mihi, major omnibus est*, idque sic exponit Cyrillus, *g. d.* Pater meus, qui omnium rebus est Dominus, omniâque regit et gubernat, mihi

filiu suo incarnato dedit, id est commisit, curam ovium, id est fidelium; mihi, inquam, qui sum vita, ut eandem vitam gratiæ et gloriæ eisdem communicem. «Pater» autem «major omnibus est:» unde nemo potest oves rapere de manu Patris, ac consequenter nec de mea, quia eadem est potestas Patris et mea, quia Deus sum; quia homo vero, manus mea fuitur omnipotentia manu Patris. Unde Interlinearis «de manu» exponit *de me, qui sum manus Patris*. Nam, ut ait Augustinus, solent homines dicere manus suas illos per quos faciunt quod volunt. Et sic utraque locutio et expositio eodem redit.

30. **EGO ET PATER UNUM SUMUS,** — non tantum voluntatis concordia et consensu, uti volunt Ariani, sed unum in essentia et deitate, eodem numero, non specie; aliqui enim plures essent dii. Loquitur enim Christus hie, quia Deus est, et Verbum Patris: unde S. Athanasius, Augustinus, Cyrillus, Basilus, Ambrosius cæterique Patres hinc probant Filii divinitatem contra Arianos. Et ita intellexerunt Judæi, qui idcirco volebantur Christum lapidare, ut sequitur, quasi blasphemum, eo quod se faceret Filium Dei Deoque Patri æquaret. Ita quoque exposuit Christus, quia cum Judæi ob hoc ejus dictum vellet eum lapidare, confirmans illud, respondit quod «Filius Dei sum.» Denique id patet ex argumentatione Christi: Christus enim probat neminem posse oves rapere de manu sua, ex eo quod nemo possit eas rapere de manu Dei Patris, eo quod ipse et Pater unum sint, *g. d.* Quia unum sum cum Patre in essentia, hinc eandem cum eo habeo manum, id est potestatem et omnipotentiam; ubi enim eadem est essentia, ibi eadem quoque est potentia. Ergo nemo potest rapere oves de manu mea, quia manus mea est manus Patris, de qua nemo eas rapere prevalet. Ita S. Hilarius, lib. VIII *De Trinit.*: Unum sunt, inquit, Pater et Filius, non solum voluntate et unanimitate, ut dicunt heretici (quomodo dicitur de fidelibus, cap. XVI: «Ut sint unum, sicut et nos unum sumus»), sed natura, honore et viglate. Et S. Augustinus: A Charibdi, inquit, et Scylla liberat: et ut dicit, «unum» ab Ario; cum dicit «sumus,» a Sabellio; «unum» enim significat unitatem essentiam, «sumus» pluralitatem personarum, quam negabat Sabellius, dicens Deum esse unum in persona, sicut est unus in essentia. Item Augustinus, lib. VI *De Trinit.*, cap. II: «Unum sunt, inquit, secundum essentiam, non secundum relationem, quæ constituit personam.» Vide Bellarminum, lib. I *De Christo*, cap. VI.

31. **SESTULERUNT ERGO LAPIDES JUDÆI, UT LAPIDARENT EUM,** — quasi blasphemum, eo quod se faceret Dei Filium, ideoque Deum. Ecce hic pro-Jesuitarum vitiosus ad-Jadab.

31. **SESTULERUNT ERGO LAPIDES JUDÆI, UT LAPIDARENT EUM,** — quasi blasphemum, eo quod se faceret Dei Filium, ideoque Deum. Ecce hic pro-Jesuitarum vitiosus ad-Jadab.

comitant eorum mentes et manus, ne lapides, quos tenebant, in eum jacerent. Apte S. Augustinus more suo: «Dum, inquit, ad lapides encurrerunt.» Mystice S. Hilarius, lib. VII *De Trinit.*: «Et nunc, inquit, hæretici verborum lapides injiciunt, et Christum de throno suo, si possent, detraberent: instigati nimirum a Luciferi, qui thronum hunc divinitatis ambivit, ideoque eum Christo invidet, et per hæreticos auferre salagit.»

32. RESPONDIT EIS JESUS: MELTA BONA OPERA OSTENDI (id est exhibui, præstiti, uti dixi cap. v, vers. 20) VOBIS EX PATRE MEO; PROPTER QUOD EORUM OPUS NE LAPIDATIS? — «Respondit,» non verbis, utpote quæ nulla præcesserunt, sed intentioni et machinationi Judeorum. «Respondit,» ergo, id est interrogavit (est catachresis) qua de causa, sive propter quod opus vultis me lapidare? «Opera,» vocat miracula, quæ auctoritate et ope supernaturali Dei Patris fecerat, cæcos illuminando, energumenos sanando, mortuos suscitando, etc. Ubi tacite arguit purgatiq; eorum ingratiitudinem et malignitatem, q. d. Ego vestros cæcos, claudos, ægros omni q; e humana destitutus virtute divina curavi, cur ergo, vos ingrati, tot beneficiis meis rependitis maleficia cæque vultis lapidare?

33. RESPONDERUNT EI JUDEI: DE BONO OPERE (propter bonum opus) NON LAPIDAVIMUS TE, SED DE BLASPHEMIA; ET (id est) QUIA TU HOMO CEM SIS, FACIS TERPSEM DEUM. — Ecce Judei, ait S. Augustinus, intellexerunt quod Ariani non intelligunt. Sensus autem non posse dici: «Ego et Pater unum sumus,» nisi ubi æqualitas est Patris et Filii.

34. RESPONDIT EIS JESUS: NONNE SCRIPTUM EST IN LEGE VESTRA (id est in veteri Scriptura sive Testamento, nimirum *Psal.* LXXXI, 6), QUIA EGO DIXI: DII ESTIS? — «Dii,» hebr. *Elohim*; *Elohim* enim est plurale, et tam Deum quam Deos significat. Dicitur enim Deus *Elohim*, quatenus orbem regit et gubernat, ac quatenus iudex est sceolarumque vindex et ullor. Unde angeli et iudices, qui hanc potestatem regendi et judicandi a Deo accipiunt et participant, vocantur *Elohim*, *Psal.* LXXXI, 6. Hi ergo vocantur dii, non natura, nec unione hypostatica, ut Christus, sed participatione eminentiæ et iudicii divini. Sic *Exodi* vii, 1, ait Deus Mosi: «Constitui te Deum Pharaonis,» Deum, id est principem, castigatorem et vindicem vice Dei. Et *Exodi* xxi, 28: «Dii,» id est iudices, «non maledices.» Et *Psal.* vii, 6: «Mimisti eum paulo minus ab Angelis;» hebr. *ab Elohim*. Sed tunc, ut advertit S. Hilarius, lib. VII *De Trinit.*, ex adjunctis nomen *Elohim* limitatur, ut appareat illud non Deum, sed angelos vel iudices significare, ut hoc *Psal.* LXXXI, limitatur, ex eo quod additur: «Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicavit.» Dii ergo qui judicantur, sunt homines vel angeli; qui vero eos dijudicat, solus est Deus,

Elohim
Hebræo
numquid?

onus et verus, sicut hic Christus quasi Deus, Pharisæos et principes Judæorum, qui quasi quidam terrestres erant dii, velut summus iudex dijudicavit, exaravit et coarguit, ait S. Augustinus. Atque ut hoc inueneret Christus, hæc de causa locum hunc psalmi præ aliis citavit; hebr. enim *Psal.* LXXXI, sic habetur: «*Elohim* judicat *elohim*,» id est Deus, qui per essentiam est *Elohim*, id est gubernator et iudex omnium, judicat *elohim*, id est iudices, quibus divinam suam potestatem regendi et judicandi communicavit, q. d. Summus et celestis *Elohim* judicat inferiores et terrestres *elohim*, id est iudices et principes. Unde Chaldaei verit, *Deus cujus majestas commoratur in congregatione justorum, qui potentes sunt in lege, in media judicium in veritate judicat.* Idem Chaldaeus, *Psal.* LXXXI, 6, pro «Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes,» vertit, *estis sicut angeli Dei cæceli:* quod proprie de iudicibus dicitur; potest tamen extendi ad omnes Israelitas et fideles, uti extendit ibidem S. Augustinus. Hi enim sicut filii Dei, Nam alibi ubi *Elohim* absolute ponitur, nec ex adjunctis limitatur, significat Deum unum et verum.

Christus ergo hic, ait Chrysostomus, non destruit opinionem Judæorum existimantium quod ipse se Deo parem diceret, sed magis confirmat.

35. SI ILLOS DIXIT DEOS, AD QUOS SERMO DEI FACTUS EST (quos sermo Dei iudices constituit, id est quibus Deus suo sermone et jussu auctoritate judicandi dedit per Mozen esse successores; item proprie, ad quos sermo Dei factus est illo *Psal.* LXXXI, quo mandat Deus iudicibus ut recte judicent, quasi participantes suam auctoritatem, sive vicarii, ideo dii quidam terre: haec Euthymius), ET NON POTEST SOLVI (irritari, fieri falsa et mendax) SCRIPTURA. — q. d. Nemo potest irritare et auferre a iudicibus nomen deorum, quod Scriptura divina et irrevocabilis eis dedit.

36. QUEM PATER SANCTIFICAVIT, ET MISIT IN MUNDUM (me scilicet), vos dicitis: QUIA (quod) BLASPHEMAS, QUIA DIXI: FILIUS DEI SUM. — Est argumentum non a pari, ut volunt Ariani, sed a minori ad majus, q. d. Si iudices, qui participant potestatem Dei, vocantur dii, quanto magis ego vocandus sum Deus, qui sum Filius Dei naturalis, ab eo sanctificatus missusque in mundum.

Acutius quam germanus S. Augustinus et Beda censent in eo quoque argumenti vim esse, quod dicit: «Ad quos sermo Dei factus est,» quasi diceret: Si illi, qui sermonis Dei participes fuerunt, Scriptura teste, «quæ solvi,» id est mentiri, «non potest,» dii merito vocati sunt; quanto magis ego, qui non sermonis Dei participes, sed ipse Dei sermo sum, Deus vocari possum.

Nota: *ts quem Pater sanctificavit, primo idem est quod cui Pater sanctitatem, qua ipse sanctus est, communicavit, sive cui Pater gignendo, ut sanctus esset dedit, quia sanctum genuit, ait S. Augustinus. Nam sanctus Deus Pater genuit sanctum Deum Filium. Sic et Beda, Toletus et*

alii: Filius ergo est sanctus per generationem et essentiam.

Sermo, Christum, qua homo est, Pater sanctificavit per unionem hypostaticam; per hanc enim præcise summe sanctificata est humanitas Christi: hoc ipso enim quod hypostasis Verbi, quæ ipsa est sanctitas increata et infinita, humanitatem assumpsit sibi que hypostaticè copulavit, eam plane sanctificavit. Ideoque sanctitatem eximiam charitatis, gratiæ omniumque virtutum animæ ejusdem infudit. Ita S. Hilarius: Jesus, ait, sanctificatus est in Filium, dicente Paulo quod «prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis.» Sic et S. Chrysostomus et S. Aphanasius, lib. *De Incarnatione Verbi*, sub initium: «Sanctificavit,» ergo idem est quod «signavit,» uti dixi cap. vi, vers. 27.

Tertio, Theophylactus: «Sanctificavit,» inquit, hoc est, sanxit sacrificari pro mundo, in quo se ostendit non esse Deum ut cæteri; salvum enim facere mundum, Dei opus est, non autem hominis deificari per gratiam. Simili modo ait Christus, cap. xvii, vers. 19: «Pro eis ego sanctifico (id est sacrifico, et in sanctam victimam offero) meipsum.»

Quarto, Maldonatus: «Sanctificavit,» inquit, hoc est, designavit et destinavit ad officium Salvatoris, ut homines sanctificaret et salvaret, ut alludat *Jerem.* 1, 5: «Antequam exires de vulva, sanctificavi te;» hoc est, destinavi te Prophetam. Unde explicans, subdit: «Et Prophetam in Gentibus dodi te;» quamquam et alius sit germanior illius loci sensus, ut ibi dixi.

37. SI NON FACIO OPERA PATRIS MEI, NOLITE CREDERE MIHI. — Identidem Christus appellat ad opera sua, id est miracula quæ faciebat jussu et potestate supernaturali Dei Patris; hæc enim, utpote divina, evincebant ipsum esse Dei Filium, a Deo missum ad mundi salutem.

38. SI AUTEM FACIO, ET SI MIHI NON VULTIS CREDERE, OPERIBUS CREDITE, UT COGNOSCATIS, ET CREDITIS QUA PATER IN ME EST (tam divina operans), ET EGO IN PATRE, — per eandem deitatem et omnipotentiam quam ab eo accepi. Unde S. Augustinus, Cyrillus, Leonius, Beda et Euthymius censent: «Ego in Patre, et Pater in me est,» idem esse cum *ts* «Ego et Pater unum sumus,» Audi S. Augustinum, *tract.* 48. Non possumus dicere: «In Deo sumus, et Deus in nobis. Ego et Deus unum sumus, numquid possumus dicere? In Deo es, quia Deus confinet te: Deus est in te, quia templum Dei factus es; sed numquid, quia in Deo es, et Deus est in te, potes dicere: Qui me videt, Deum videt, quomodo Trinitatis dicitur:

Qui me videt, videt et Patrem; et Ego et Pater unum sumus? Agnosce proprium Dominum, et minus servi. Proprium Domini est æqualitas Patris, minus servi est participatio Salvatoris.»

39. QUÆREBANT ERGO EUM JUDEI APPREHENDERE; ET EXIIT DE MANIBUS EORUM, — ad eorum furor; ait Chrysostomus, per absentiam sedaretur. Acute, sed symbolice S. Augustinus: «Non apprehenderunt, inquit, quia manus fidei non haberunt.» Exiit autem virtute divina, faciendo se invisibilem, uti fecit, cap. viii, vers. 39.

40. ET ABIIIT ITERUM TRANS JORDANEM, IN EUM LOCUM, UBI ERAT JOANNES BAPTIZANS PRIMUM, — puta in Bethania, sive Bethabara, ubi Christus a Joanne fuerat baptizatus: nam postea Joannes baptizavit in Ennon, juxta Salim, cap. iii, vers. 23, et crebro mutans locum, alias Jordanis regiones baptizando obivit, ut dixi superius. Successit Christus in Bethabara, ut turba ipsum eodem secutura, recordaretur testimonii quod ibidem ipsi perhibuerat Joannes, scilicet ipsum esse Messiam, æque ac testimonii Dei Patris in ejus baptismo intonantis: «Hic est Filius meus dilectus,» *Math.* iii, itaque in eum crederent, uti et factum esse patet ex vers. sequent. Ita S. Chrysostomus, Leonius, Theophylactus, Euthymius.

ET MANSIT ILLIC, — donec imminente Paschafa et passione sua, rediit in Judeam et Jerusalem, ibique suscitavit Lazarum: unde Scribae et principes irritati, eum ceperunt et crucifixerunt, uti patetib cap. sequenti.

41. ET MULTI VENERUNT AD EUM, ET DICEBANT: QUIA (quod) JOANNES QUIDEM SIGNUM FECIT NULLUM. — q. d. Et tamen credidimus ei. Ergo multo magis debemus credere Jesu dicenti se esse Messiam, qui id probat per tot signa et miracula. Ita Chrysostomus.

Est altera ratio, quæ persuasit hisce credere in Christum; nimirum quod reipsa deprehenderent Jesum esse fortiozem Joanne, in patrandis miraculis, in efficacia sermonis, in vite sanctitate, uti eis prædixerat Joannes; unde inferrebant: Si cætera, quæ dixit Joannes de Jesu, verus esse certum, ergo pariter verum est id quod idem Joannes asseruit de Jesu, scilicet ipsum esse Messiam.

42. ET MULTI CREDIDERUNT IN EUM. — Græca addunt, *thi*, puta in Bethabara, ob memoriam testimonii Dei Patris ac Joannis Baptiste, ut dixi vers. 40. Nimirum, ut ait S. Augustinus, «apprehenderunt permanentem, non quomodo Judæi volebant apprehendere discedentem: et nos ergo per lucernam veniamus ad diem; Joannes enim lucerna erat, et diei testimonium perhibebat.»